

Achremczyk, Stanisław

Inwentarz ruchomości pozostałych po śmierci biskupa warmińskiego Andrzeja Chryzostoma Załuskiego

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3-4, 147-165

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław Achremczyk

INWENTARZ RUCHOMOŚCI POZOSTAŁYCH PO ŚMIERCI BISKUPA WARMIŃSKIEGO ANDRZEJA CHRYZOSTOMA ZAŁUSKIEGO

W Dobrym Mieście, 1 maja 1711 r., o godzinie trzeciej w nocy, przeżywszy lat 63, zmarł biskup warmiński i kanclerz wielki koronny Andrzej Chryzostom Załuski. Zgodnie z życzeniem wyrażonym w testamentie pochowano go w kolegiacie dobromiejskiej. Uroczystości pogrzebowe odbyły się 12 maja 1711 r.¹ Nie stało się zadość woli zmarłego proszącego, aby ceremonie pogrzebowe były jak najskromniejsze. Świadczą o tym choćby zachowane rachunki. Wynika z nich, że lekarzowi królewieskiemu Blancardowi za opiekę nad chorym Załuskim, i prawdopodobnie za balsamowanie ziół, egzekutorowie testamentu wypłacili 272 floreny. Uroczystości pogrzebowe pochłonięły natomiast sumę 1600 florenów², a więc jak na czas wojny znaczną. Jak można sądzić, nie żegnało kanclerza wielkiego koronnego wielkie grono senatorów Rzeczypospolitej. Do Dobrego Miasta przybyła czteroosobowa delegacja kapituły, liczna rodzina zmarłego, ważniejsi urzędnicy warmińscy, miejscowa szlachta, duchowieństwo i lud.

W tydzień po śmierci Andrzeja Chryzostoma Załuskiego jego brat Franciszek wojewoda czernihowski w obecności sufragana łuckiego Adama Rostkowskiego i kanonika warmińskiego Jana Jerzego Kunigka złamał pieczęcie lakowe testamentu. Zebrani zobaczyli tekst trudno czytelny pełen przekreśleń i dopisków. Potwierdzili autentyczność testamentu i dali wojewodzie czernihowskiemu takowe zaświadczenie: „Testament zapieczętowany trzema pieczęciami otworzony jest ani dotąd w niwczym był nienaruszony, że wiele w nim paragrafów i punktów pomazanych i przekreślonych ręką Książęcia Jegości znajdowały się”³.

Wyznaczeni egzekutorowie w osobach Franciszka Załuskiego, Adama Rostkowskiego i Jana Jerzego Kunigka przystąpili do wykonania zapisów testamentowych. Interesujące są kwestie związane z likwidacją długów i wypłaceniem legatów, gdyż zaświadczenia one o majątności zmarłego biskupa warmińskiego. W 1709 r. długi i legaty łącznie wzięte wynosiły 111 300 florenów⁴. Były to zatem pieniądze niemałe. Długi przewyższały znacznie legaty, co należy złożyć na karb zniszczeń wojennych i mniejszego dochodu z biskupstwa. Przewidywał Załuski konieczność zaciągania nowych długów. Miał jednak zabezpieczenie w postaci klejnotów, oszczędności przechowywanych w skarbcu i wreszcie w pałacu warszawskim, który miał być sprzedany w razie gdyby

1 Archiwum Diecezji Warmińskiej w Olsztynie (dalej ADWO), Acta Cap. 13, k. 116v.

2 Biblioteka Narodowa w Warszawie, IV, 3187, k. 48v. Testament Andrzeja Chryzostoma Załuskiego.

3 Ibidem, k. 45.

4 Ibidem, k. 10v.

zabrakło pieniędzy na ustanowione legaty i zaciągnięte długi. U schyłku życia okazał się jednak bardzo oszczędny i zapobiegliwy w gromadzeniu pieniędzy i spłacaniu długów. Zdołał zgromadzić w skarbcu ulokowanym w Królewcu sumę 96 tys. florenów⁵. Gdyby ona nie starczała na likwidację wszystkich należności, to brakującą kwotę miał spłacić brat Franciszek, któremu w zamian zapisał Załuski swój pałac warszawski.

Uregulowaniem spraw związanych z legatami i długami zajął się Franciszek Załuski, dwaj pozostali egzekutorowie do tych kwestii nie wtrącaли się zbyt. Wojewoda czernihowski najpierw uregulował spór z kapitułą warmińską sięgający początków rządów Andrzeja Chryzostoma Załuskiego na Warmii. Chodziło o pieniądze należne Załuskiemu z racji „roku łaski” zebrane przez kapitułę po śmierci biskupa Jana Zbąskiego. Sporna suma wynosiła 23 553 floreny. Kapituła twierdziła, że pieniądze te zostały wydane na hybernę wojskową i nowemu biskupowi się nie należą⁶. Załuski nie zgadzał się z takim twierdzeniem i stanowczo domagał się należnej mu sumy. Konflikt przybrał na sile w 1699 r. Ostatecznie kapituła zgodziła się przekazać Załuskiemu w zamian za pieniądze dywany i srebro pozostałe po biskupie Zbąskim. W maju 1711 r. Franciszek Załuski zrzekł się pretensji do spornej sumy, zwrócił kapitułę część obci i dodatkowo wypłacił jej 5329 florenów i 19 groszy. Pieniądze te miały być przeznaczone na potrzeby budowlane i seminarium duchowne. Zgodnie z wcześniejszym postanowieniem sumę 1000 florenów przeznaczył na amniwersarz za rodziców zmarłego biskupa⁷. Jednocześnie uregulował sprawy finansowe z kapitułą dobromiejską. Pretensje tejże kapituły zostały zredukowane z 16 112 florenów i 15 groszy do 11 937 florenów i 15 groszy⁸.

Z finansowych rozliczeń, na pozór nudnych, można zorientować się w liczebności dworzan Załuskiego. Biskup warmiński troszcząc się o swą służbę zalecił w testamencie: „Deservita merces sługom moim, lubom się zawsze starał, aby dochodziła, po śmierci mojej, aby rok każdemu słudze ultra id quid debet aż do najmniejszego forysia zapłacone było, proszę”⁹. Egzekutorowie testamentu wypełniając tę wolę zmarłego pozostawili rozliczenia zawierające wykazy dworzan, którym wypłacono pieniądze. Należności otrzymało 27 dworzan biskupich, w tym aż 15 stajennych. Pobrali oni różnicowane kwoty od 600 do dziewięciu florenów. I tak skarbnik Jakub Piątek otrzymał 600 florenów, dowódca nad biskupimi żołnierzami lejtnant Hertzberg wziął 300 florenów, przełożony stadnin Lamprecht też 300, tyle samo kamerdyner Rałg, kredenariusz Jakub Henzel otrzymał tylko 18, lokaj Piotr 36, dwóm hajdukom Pawłowi i Wojciechowi zapłacono po 24 floreny, gitarzyście 15, dwunastu drabantom łącznie 210, a stajennym od 60 do dziewięciu florenów.

Jak nadmieniałem, spłatę długów biskupich wziął na siebie wojewoda czernihowski, Franciszek Załuski. Do zebranych 96 tys. florenów dopłacił niewiele, jako że sporo pieniędzy uzyskano ze sprzedaży ruchomości. 96 tys. florenów przechowywane w skarbcu przez Załuskiego stanowiło prawie że roczny dochód biskupa. Literatura historyczna bardzo różnie określała dochody

5 Ibidem, k. 47v.

6 ADWO, Acta Cap., 11, k. 199, 224—225, 232—234; H 21, k. 12—13, 15, 18—21; F. Dittrich, *Der Dom zu Frauenburg*, Zeitschrift für die Geschichte Alterthumskunde Ermland (dalej ZGAE), Bd. 18, 1913, ss. 673—674.

7 Biblioteka Narodowa w Warszawie, IV, 3167, k. 49; ADWO, Acta Cap., 13, k. 117.

8 Biblioteka Narodowa w Warszawie, IV, 3167, k. 49; ADWO, Acta Cap., 13, k. 117.

9 Biblioteka Narodowa w Warszawie, IV, 3167, k. 10

biskupów warmińskich. Istnieje tendencja do ich zawyżania. Tymczasem spis sporządzony przez komisję elektora brandenburskiego w 1656 r. wymienia roczny dochód wynoszący 137 300 florenów pruskich¹⁰. Kapituła warmińska po śmierci biskupa Zbąskiego, z części dóbr biskupich, w latach 1697—1698 zebrała 47 106 florenów czynszu¹¹. Na początku XVIII w. roczny dochód biskupa sięgał kwoty ponad 100 tys. florenów. Potwierdzają to zeznania złożone przez kanoników warmińskich Janwicza i de Silvy w procesie informacyjnym biskupa Teodora Potockiego w 1711 r. Kanonicy zeznali, iż w 1701 r. biskup zebrał z czynszów 60 tys. florenów i ponad 50 tys. florenów z innych dochodów¹². Oczywiście lata wielkiej wojny północnej uszczupliły dochody Załuskiego, ale i tak nie były one olbrzymie, jak powszechnie wówczas mniemano. Załuski przez 11 lat rządów na Warmii nie zdołał zgromadzić jakichś wielkich zasobów w gotówce czy ruchomościach.

Stwierdzić to można na przykładzie inwentarza rzeczy pozostałych po kanclerzu wielkim koronnym. Inwentarz jego szat kościelnych i świeckich, kobierców, obić, obrazów, klejnotów i srebra jest źródłem osobliwym, jako że dotychczas nikt nie opublikował majątku ruchomego pozostawionego przez któregoś z biskupów warmińskich. Inwentarz stanowi cenny dokument służący poznaniu kultury materialnej magnaterii polskiej. Mówi o stanie majątkowym Załuskiego oraz jego upodobaniach. Zawiera wiele wiadomości o codziennych potrzebach człowieka, zdradza zainteresowania gromadzącego przedmioty.

Spisał go dworzanin i skarbnik Załuskiego, Jakub Piętaś. Urodził się on 1 maja 1675 r. w Biskupcu. Był synem mieszczańskiej rodziny. W 1689 r. zapisał się do kolegium jezuickiego w Reszlu. W jaki sposób znalazł się na dworze biskupim, nie wiadomo. Załuski darzył go sympatią i zaufaniem. Zresztą w testamencie zaznaczył, że od Jakuba Piętaka „statecznej wiary i afektu przeciwko sobie doznał”¹³. Po śmierci biskupa Piętaś osiadł w Reszlu.

Inwentarz ruchomości w ostatecznej swej wersji został spisany przez Piętaś w Królewcu 19 kwietnia 1709 r. Tam właśnie zostały na czas wojny przewiezione najkosztowniejsze rzeczy Załuskiego. Załuski przejrzał i zatwierdził inwentarz 22 kwietnia 1709 r. Wówczas też naniósł zapisy rozporządzające poszczególnymi przedmiotami. Przy spisie klejnotów dopisał kilka, i to tylko tych, które zawsze miał przy sobie. Większość gromadzonych latami rzeczy darował Załuski rodzinie, a także niektórym dworzanom w tym i Piętaśkowi.

Długi, bo liczący 13 kart, inwentarz otwiera spis obić i kobierców. Naliczono, że Załuski posiadał 519 brytów obić. Wśród nich były obicia brukselskie i tureckie przeważnie w kolorze karmazynowym i złotym. Niektóre to dzieła bardzo misternej roboty np. „Obicia tureckiego złotem ciągnionym robionego karmazynowego” posiadał Załuski brytów 20. Upodobanie do obić mieściło się w modzie i upodobaniach szlachty tamtych lat. Zaskoczeniem jest mała liczba kobierców. Miał ich tylko 17, w tym kilka najbardziej wówczas cenionych neapolitańskich i dwa tureckie.

10 A. Kolberg, *Die Dotation des Bisthums Ermland vor und nach 1772*, ZGAE, Bd. 9, 1887, s. 343.

11 ADWO, Ab 22, k. 350; A. Szorc, *Diecezja warmińska za biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego 1698—1711*, Lublin 1966, a. 30, maszynopis pracy doktorskiej.

12 A. Szorc, op. cit., ss. 29—30.

13 G. Lühr, *Die Schüler des Rösseler Gymnasiums*, ZGAE, Bd. 15, 1905, nr 1157, s. 624.

W inwentarzu pomieszczono sporą liczbę portier i firan o kolorze granatowym, czerwonym, żółtym i zielonym.

Zwraca uwagę obfitość szat zarówno kościelnych, jak i świeckich. Wymieniono szuby aksamitne koloru fioletowego, kontusz podróżny, żupan atłasowy zielony oraz czamary, szustokory itd.

Spis biżuterii biskupiej nie jest imponujący. Posiadał Załuski cztery krzyże złote zdobione diamentami, złote do nich łańcuchy, zegarek złoty, 20 pierścieni oraz diamentowe guziki i spinki.

Znacznie więcej w biskupim skarbcu znajdowało się przedmiotów ze srebra. W 1709 r. oszacował biskup, iż waga przedmiotów srebrnych sięga 875 grzywien, a więc około 220 kilogramów. Posiadał Załuski srebrne talerze z herbami, także łyżki, noże, widelce, tace, lichtarze, dzbany. Znajdowały się srebrne lustra i to nie były jakiej roboty, o czym może zaświadczyć poniższy opis „lustr wielki wiszący srebrny z trzema osobami, każda osoba mająca lichtarz srebrny. Trzy cyrkumferencje srebrne koło nich anioł spodem wiszący”. Były również srebrne szable hajduckie, herby i guzy dla lokajów.

Osobno spisano rzeczy różne, wśród których znalazły się czerwone płaszcze dla rajtarów, flinty, pistolety, ładownice, szpady, dużo nakryć na konie i karety. Ciekawostką może być posiadanie dwóch białych niedźwiedzi, korolowego i bursztynowego zwierciadła, szkatuł chińskich i indyjskich, fletów, trąb, gitar pańskich oraz licznych zegarów.

Spisano również obrazy. Naliczono ich 66, a zatem niedużo. Przeważały konterfekty. Był portret króla Jana III Sobieskiego i jego synów oraz zięcia, elektora bawarskiego, króla Augusta II, prymasa Andrzeja Olszowskiego i Michała Radziejowskiego, książąt Radziwiłłów oraz rodziny biskupa.

Niestety, nie spisano biblioteki Załuskiego, przekazanej biskupowi płockiemu Ludwikowi z zastrzeżeniem by książki podzielił wśród bratanków. W inwentarzu wymieniono jedynie „księgę wielką z mapami”, „atlas mundi” i „księgi z partyturami”.

Inwentarz pozwala domniemywać o wyglądzie biskupich komnat w zamku lidzbarskim, informuje o ubiorze biskupiej służby, a także o zainteresowaniach Załuskiego. Lubił więc grywać Załuski na gitarze, skoro w inwentarzu wymieniono pańskie gitary, pić herbatę oraz studiować mapy świata.

Nie zachował się rejestr koni, karet oraz inwentarz biskupiej piwnicy, w której było „wina kilkadziesiąt beczek i dobrego”¹⁴.

Inwentarz wydano zgodnie z zaleceniami instrukcji do źródeł staropolskich. Dostosowano pisownię niektórych wyrazów do obowiązującego dziś zapisu, poprawiono błędy ortograficzne. Usumięto nagminne używanie dużych liter w rzeczownikach pospolitych. Utrzymano uboczność «e/y» w wyrazach «brety/bryty», «a/e» «pandolety/pendolety». Liczne tytuły grzecznościowe rozwiązano. Pisownię liczb oznaczanych niekonsekwentnie cyframi i słowami starano się utrzymać w zgodzie z obecnymi konwencjami. Wyjaśniono niezrozumiałe dla dzisiejszego czytelnika słowa i zwroty łacińskie.

14 Biblioteka Narodowa w Warszawie, IV, 3187, k. 8.

REJESTR RZECZY
KS[IE]CIA JEGOMOŚCI ANDRZEJA ZAŁUSKIEGO
BISKUPA WARMIŃSKIEGO
SPISANY W KRÓLEWCU DIE 19 APRILIS 1709

Obicia

Obicia adamaszkowego karmazynowego jednegoż gatunku bretów¹ 72, krańca, sztuka wielka do tych bretów należący, obicia adamaszkowego, karmazynowego weneckiego, bretów 49, krańcem na którym herby księcia jegomości, takiegoż krańca bez frandzli na ośm bretów, „panowie bracia podzielią się aequalitem² odkładając na panią siostrę³ i na pana Karola⁴ brata, każdemu pro sorte aequali^{5-a}; obicia adamaszkowego złotego z czerwonym, krótkiego starego bretów 25, obicia burkatelowego⁶ zielonego złotemi kwiaty i kolumny karmazynowe, bretów 43 rachując z kolumnami, obicia granatowego adamaszkowego, bretów 41, obicia karmazynowego adamaszkowego, bretów 160, krańca sztuk 3 takiegoż z frandzlą, obicia brukselskiego trypowego⁷, bretów 90, obicia w płomień włóczkowego cała sztuka, obicia tureckiego złotem ciągnionym robionego, karmazynowego, kolumny zielone, bretów 20, „pani siostrze^a; obicia tureckiego, takiegoż z kolumnami teraz in ianuario⁸ kupione od pana Minaszewicza⁹; bretów w jednej sztuce, „księżniczce Katarzynie Radziwiłłównie¹⁰ com ją chrzcii^a; obicia sztuka takiegoż karmazynowego środkiem a po brzegach zielona, „zejmości pani wojewódzynie czerniehowskiej^{11-a}; zasłona także wielka, kwiaty po niej złoczyste i zielone, „zejmości pani wojewódzynie czeniehowskiej^a; zasłony tureckie 2 we szrody z lampami, także z ciągnięciem srebrem i złotym, „Chryzusiowi^{12-a}; item¹³ także druga sztuka do zasłon, cała od pana Minaszewicza kupiona, „Jędrusiowi¹⁴ (synowi) jegomości pana wojewody rawskiego^{15-a}; namiot do łóżka w ośm bretów materią białą podszyty z złotą kamsaną¹⁶ w koło, „i to tejez Teresie^{17-a}; koldra

1 bryt — pas tkaniny; obicia złożone były z pionowych brytów jedwabnej materii

2 równo

3 Teresa Chlebowska, jedyna siostra Andrzeja Chryzostoma Załuskiego, wyszła za mąż za starostę litewskiego Kazimierza Chlebowskiego

4 Karol Załuski, najmłodszy brat Andrzeja Chryzostoma, od 1711 r. kuchmistrz litewski

5 po równej części

6 brokatela — ciężka tkanina przetykana jedwabiem

7 trypa — tani aksamit tkaniny z ostatniego gatunku jedwabiu

8 w styczniu

9 Minaszewicz, Mikotał Minasowicz lub Minasiewicz, mieszczanin warszawski, kupiec handlujący towarami tureckimi

10 Katarzyna Barbara Radziwiłłówna, córka Karola Stanisława Radziwiłła, kanclerza wielkiego litewskiego

11 Teofila Wapowska, stolnikówna koronna, żona wojewody czernihowskiego Franciszka Załuskiego

12 Chryzostom Henryk Załuski, syn wojewody czernihowskiego Franciszka i Teofili Wapowskiej, starosta lubelski

13 także

14 Jędrzej Stanisław Kostka Załuski (1695—1758), syn wojewody rawskiego Aleksandra, biskup płocki, kanclerz wielki koronny

15 Aleksander Józef Załuski wojewoda rawski (1652—1726), brat Andrzeja Chryzostoma

16 kamsana — chodzi o kampanę srebrną lub złotą, wzorzystą siateczkę

17 Teresa z Załuskich Chlebowska, siostra Andrzeja Chryzostoma

z teŝże materyjej, turecka, ^ai to teŝże^a; płotek do tegoŝ łózka, atlasowy z złotą frandzlą, ^ai to teŝże^a; namiot od łózka saskiego w praski, czerwony z złotem, w Guttstadzie ¹⁸, ^aLudwisi ¹⁹ jegomości pana wojewody rawskiego^a; płotek kitajkowy ²⁰ w płomień do tegoŝ łózka naleŝący, ^ai to^a; item kołdra kitajkowa w płomień do tegoŝ łózka naleŝąca, item kołdra biała turecka jedwabiami różnymi wyszywana koło niej frandzla zielona jedwabna, ^aOlesi ²¹ jegomości pana wojewody rawskiego^a; obicia szpalerowego ²² jedwabiem tkanego bruksekiego, które znaczy dwanaście miesięcy sztuk 6, ^aksięciu kanclerzowi litewskiemu ²³^a; obicia szpalerowego starszego w kolumny sztuk 6, ^ajegomościu panu rawskiemu ²⁴^a; obicia szpalerowego cale starego sztuk 5, ^ai to jegomościu panu rawskiemu z Guttstadu^a; obicia tureckiego z złotem, czerwonego, na atlasie sztuka 1 alias ²⁵ kilim podróżny, ^apani Katarzynie jejności pani Radziwiłłównie^a; obicie włóczkowe do nakrycia ławek sztuka mała, ^ai to, w Guttstadzie^a.

Portiery

Portier szpalerowych brukselskich złotem i srebrem przerabianych z herbami księcia jegomości 4, z dwiema sznurami 4, ^aJędrusiowi jegomości wojewody rawskiego 2, a Chryzusiowi 2^a; portiera adamaszkowa karmazynowa z frandzlą jedwabną w koło, ^aLudwisi^a; portiera czerwona z herbem księcia jegomości wyszywana, ^apani siostrze^a; portier adamaszku błękitnego z białą frandzlą w koło 2 po 4 brety, ^aOlesi odda^a; portiera atlasowa czerwona z kwiatami rzniętymi, ^aKasi ²⁶ jegomości pana rawskiego^a; portiera stara żółta w szrodku adamaszkowa, a po brzegach czerwone brety, ^aTerese ²⁷ jegomości pana rawskiego^a; portier sukiennych czerwonych z herbami księcia jegomości 4, ^ajegomości panu wojewodzie połowa rawskiemu, a jegomościom panom kasztelanom ²⁸ druga, z Guttstadu^a; firanki kitajkowe granatowe 2 po 2 brety, ^ai to^a; firanek czerwonych kitajkowych do okien bretów 5 ^ai to, ladaco^a; firanek zielonych krepowych 2, ^ai to^a; firanek czerwonych krepowych 2, firanek żółtych krepowych 3, pawilon ²⁹ czerwony karmazynowy adamaszkowy, ^aJędrusiowi jegomości pana wojewody rawskiego^a; kołdra takŝ i płotek, ^aHoman ³⁰^a.

18 Guttstad — Dobre Miasto, miasto na Warmii, siedziba kapituły kolegiackiej
 19 Ludwika z Zatuskich Ossolińska, córka wojewody rawskiego Aleksandra Józefa i Teresy Podkańskiej
 20 Kitajka — rodzaj cienkiej tkaniny jedwabnej lub bawełnianej
 21 Aleksandra z Zatuskich Lanckorońska, córka wojewody rawskiego Aleksandra Józefa i Teresy Podkańskiej
 22 szpalerowy — rodzaj tkaniny dekoracyjnej
 23 Karol Stanisław Radziwiłł (1669—1719), syn Michała Kazimierza i Katarzyny Sobieskiej. od 1698 r. kanclerz wielki litewski
 24 Hieronim Zatuski, kasztelan rawski, zm. 1714, brat Andrzeja Chryzostoma
 25 tnaczej
 26 Katarzyna z Zatuskich Garczyńska, córka kasztelana rawskiego Hieronima i Katarzyny Fredro
 27 Teresa z Zatuskich Wessłowa, córka kasztelana rawskiego Hieronima i Katarzyny Fredro
 28 panom kasztelanom — zasła pomyłka, Zatuski miał jednego brata kasztelana mianowicie Hieronima kasztelana rawskiego
 29 pawilon — rodzaj namiotu nad łózko
 30 Homan — prawdopodobnie dworzanin Zatuskiego

Connotatio ³¹ srebra księcia jegomości spisane
w Królewcu die 19 aprilis 1709

Lustr wielki wiszący srebrny z trzema osobami każda osoba mająca lichtarz srebrny, 3 cyrkumferencyje ³² srebrne około nich anioł spodem wiszący, ^ado Frumborka ³³ przedać ma anniwersarz ³⁴ ^a; luster srebrnych ściennych większych 2, ^aprzedać ad massam ³⁵ ^a; luster srebrnych ściennych mniejszych augsburską ³⁶ robotą 4, ^ai te ad massam przedać ^a; wanna wielka srebrna, ^ai tę ad massam przedać ^a; wanna mniejsza srebrna do kiliszków płokania, ^ajejmości pani wojewodzinie czarniehowskiej ^a; dzban pstrołoczysty do napoju z herbem księcia jegomości, ^aprzedać ad massam ^a; dzban pozłoczysty wielki do napoju, ^apani siostrze ^a; czara wielka pozłoczysta cum numismatibus ³⁷, ^aprzedać ad massam ^a; pływaczy pozłoczystych do tejsze 2, ^ai to ^a; kosz wielki srebrny wybijaną robotą, ^apani siostrze ^a; kosz mniejszy srebrny, ^ajejmość pani wojewodzinie czarniehowskiej dla Chryzusia ^a; miednica pstrołoczysta większa z nalewką, ^ajegomościu panu wojewodzie rawskiemu ^a; miednica pstrołoczysta srebrna i nalewka z conctią, ^ajegomościu panu kasztelanowi rawskiemu ^a; miednica srebrna wybijana z nalewką, ^ajegomościu panu wojewodzie czarniehowskiemu ³⁸ ^a; koszyk alias taca pstrołoczysta do fructow, ^ajejmości pani wojewodzinie czarniehowskiej ^a; koszyk srebrny, ^aitem ^a; 4 flaszki srebrne z łańcuchami do napoju z herbem księcia jegomości, ^aprzedać ad massam ^a; 2 flaszki pstrołoczyste mniejsze z szrubami, ^apani siostrze ^a; kubek wielki pstrołoczysty srebrny z nakryciem, ^aprzedać ad massam ^a; kałamarz stołowy pstrołoczysty z zamkiem, ^ajejmość pani wojewodzinie czarniehowskiej ^a; lichtarzy pstrołoczystych srebrnych stołowych 2, ^aprzedać ad massam ^a; lichtarzy srebrnych stołowych gładkich 12, ^ajegomościu panu wojewodzie rawskiemu parę, jegomościu panu kasztelanowi rawskiemu parę, jegomościu panu wojewodzie czarniehowskiemu parę, pani siostrze parę, panu wojewodzie rawskiemu Karolowi parę, Jędrusiowi parę ^a; puszka pozłoczysta do cukru, ^ajegomościu księdzu sufraganowi płockiemu Pawłowi ³⁹ ^a; struś z nogami srebrnymi i głową, jajo w szrodku, ^aprzedać ad massam ^a; prawda ⁴⁰ srebrna misowa 1, ^ai to przedać ^a; prawd srebrnych półmiskowych 4, ^ai to przedać ^a; mis srebrnych wielkich do potaziov 2, ^apo jednej misie panom braci includendo ⁴¹ i pani siostrze i panu Karolowi, a ostatek przedać ad massam ^a; mis srebrnych pomniejszych 2 z herbem księcia jegomości, drugie 2 z podkową, półmisków srebrnych 20, ^apo 4 półmiski panom braciom, pani siostrze 4, panu Karolowi 4, a ostatek ad massam ^a; talerzy srebrnych większych i mniejszych płaskich 42, ^apo 6 talerzy panom braciom, 6 pani siostrze, 6 panu Karolowi, resitum ad massam ⁴² ^a; przystawek srebrnych z herbami

31 spis

32 cyrkumferencyje — tu osoby obszerne

33 Frumbork — Frombork, miasto warmińskie, siedziba kapituły warmińskiej

34 anniwersarz — stałe nabożeństwo rocznicowe

35 do ogólnej sumy spadkowej

36 augsburską — Augsburg, miasto w Bawarii, ważny ośrodek sztuki

37 z numizmatami

38 Franciszek Załuski (1660—1735), kasztelan wojnicki, wojewoda czarniehowski, brat Andrzeja Chryzostoma

39 Paweł Antoni Załuski, sufragan płocki w latach 1709—1719

40 prawda — prawda stołowa, podstawka pod naczynia, misy

41 ograniczając

42 resztę (dodać) do ogólnej sumy spadkowej

księcia jegomości 11, "po parze przystawek unicuique⁴³ panom braciom i pani siostrze, a ostatek ad massam^a"; łyżek wielkich kredensowych srebrnych 2, "jegomościu panu wojewodzie czernihowskiemu jedna, a druga jegomościu panu rawskiemu^a"; widelec srebrnych kredensowych wielkich 2, "i widelec tymże^a"; łyżka wielka kredensowa srebrna krótka 1, "jegomościu panu wojewodzie rawskiemu^a"; dzbanek srebrny na nim baranek, "pani miecznikowej rawskiej⁴⁴ ^a"; pasy srebrne sute hajduckie 2, "jegomościu panu rawskiemu^a"; szabeltasow dla hajduków z herbami księcia jegomości 2, "i to temuż^a"; szabel srebrnych hajduckich 2, a jedna węgierska, "i to temuż^a"; guzow srebrnych odlewanych dla lokajów 208, "przedać ad massam^a"; pióra hajduckie srebrne 2 z pinią srebrną i spodem na którym baranek, "daruję hajdukom którzy na ten czas będą^a"; herbów srebrnych księcia jegomości dla drabantów 12, 2 hajducy mają, a 10 u księcia jegomości, "przedać ad massam^a"; sztuka stołowa większa srebrna w niej spod srebrny na gałkach, na wierzchu we szrody czarka podługowata wewnątrz pozłoczysta, 2 wysokie puszki do cukru srebrne, 2 barełki srebrne do musztardy, 2 srebrne solniczki wewnątrz pozłoczyste, 2 srebrne konzeniczki z przegrodkami, 2 kryształowe karafy do octu okrągłe, 2 kryształowe karafy szlifowane do oliwy, "jejmność pani wojewodzinie czernihowskiej dla Chryzusia^a"; sztuka stołowa mniejsza, "pani siostrze^a"; sama sztuka srebrna we szrody lampa srebrna wisząca na łańcuszkach, "i to^a"; 2 garnuszki srebrne, 1 do cukru 2 do musztardy, "i to^a"; 2 karafy z srebrnymi głowkami kryształowe do octu i oliwy, "i to^a"; taca do podawania napoju, "Jędrusiowi jegomości pana wojewody rawskiego^a"; czarka srebrna z przykryciem do bulionu albo polewki, "i to dla niego^a"; łyżeczka mała srebrna do musztardy, "i to^a"; noży i widelec i łyżek srebrnych par 12, "podzielić po 1 parze, a ostatek przedać^a"; tam noży pozłoczystych pańskich para i łyżka pozłoczysta, "Ralgowi⁴⁵ ^a"; łyżek srebrnych ciężkich 12, "podzielić się^a"; sztuciec z pozłoczystymi nożami i łyżka, składany, "Ludwisi^a"; solniczek małych srebrnych 2, "Ralgowi^a."

Srebra pokojowe

Miednica srebrna gładka i nalewka, "Jędrusiowi^a"; lichtarzow srebrnych małych para, "i to^a"; szczypcy srebrne, "i to^a"; dzbanek do caffè srebrny wysoki, "pani siostrze^a"; czarka bez nakrycia srebrna do wymywania farfurek⁴⁶, "i to^a"; kociołek do caffè srebrny z obłakiem, "i to^a"; garnuszek srebrny wewnątrz pozłoczysty do herbathe "i to^a"; puszka srebrna prostokątna do chowania herbathe "i to^a"; kubkow srebrnych do caffè i the 6 około drewniane "i to^a"; sztytko maluszkie z drotu srebrne do cedzenia the, "i to^a"; kałamarz i piaselniczka z wierzchem, srebrny podróżny pokojowy, "Chluskiemu⁴⁷ ^a"; kufel farfurowy z nakryciem srebrnym i spod srebrny u księdza Marquardta⁴⁸, "Piętakowi⁴⁹ ^a."

⁴³ *jednej*

⁴⁴ *Olszowska — żona miecznika rawskiego, Aleksandra Spinka*

⁴⁵ *Ralg — dworzanin Zaluskiego*

⁴⁶ *farfurowy — fajansowy*

⁴⁷ *Chluski — dworzanin Zaluskiego*

⁴⁸ *Andrzej Marquardt podkomorzy i domownik biskupa Zaluskiego, od 1706 r. proboszcz w Ignacynie*

⁴⁹ *Jakub Piętak skarbnik, dworzanin do specjalnych posług biskupa Zaluskiego*

Kobierce

Kobierców neapolitańskich błękitnym płótnem podszytych 7, ^ana podział successoribus ⁵⁰ po jednym, a 2 jegomościu księdzu sufraganowi płockiemu Pawłowi, 2 z Guttstadu^a; kobierczyków neapolitańskich małych także podszytych 2, ^aI od księdza Herberta ^{51-a}; kobierzec czerwony sukieny z złotymi kwiatami, ^apani siostrze^a; kobierzec turecki z złotem przerabiany frandzla jedwabna ^ai to tejrze^a; kobierzec turecki tkany złotem we szrody atlasowy biały, ^atejrze ^{52-a}; kobierzec zielony jedwabny złote kwiaty na nim i jedwabne, ^ai ten^a; dywan wielki pod łóżko, ^aPiętakowi^a; kobierców podróźnych prostych 2, ^ai to temuż^a; kobierzec większy, stary (dywan mały), ^ai to temuż^a; nakrycie na stół karmazynowe adamaszkowe we 4 brety błękitnym płótnem podszyte, ^aLudwisi^a; pokrowców od krzeseł wielkich karmazynowych adamaszkowych według obicia sztuk 6, ^ai to tejrze^a; pokrowców 2 na białym dnie atlasowym w kwiaty, aksamitu czerwonego strzylonego na taborety, ^ai to tejrze^a; nakrycie na stołki z frandzlą błękitne na 6 stołkow, ^ajegomościu panu wojewodzie rawskiemu^a; nakrycie na stołki czerwone z błękitnym na 6 także stołkow, ^ai to^a; pokrowców od wezłówek perskich 2, ^ajejności pani wojewodzinie czerniehowskiej^a; tyłów od krzeseł wielkich karmazynowego adamaszku 6, ^ai to tejrze^a.

Aparat kościelny

Ornat biały na srebrnym dnie z złotymi kwiatami szyty z herbem księcia, sztuka i manipularz ⁵³, ^ado Fraumberka do katedry^a; ornat żalobny w złote kwiaty, sztuka i manipularz, ^ado katedry^a; ornat zielony w złote i zielone kwiaty, sztuka i manipularz, ^ado Helsberka ^{54-a}, ^bksiądz Herbert bierze do oddania^b; ornat biały szyty złotem i srebrem z jedwabnemi kolorami, manipularz i sztuka, ^ado Guttstadu^a, ^bw Królewcu^b; ornat czerwony lamowy po brzegach i szrodku haftowany z białą kolumną, sztuka i manipularz, ^ado Zyborka ^{55-a}, ^bksiądz Herbert bierze do dania^b; ornat ponso z złotymi kwiaty nowy bez kolumny, ^ado Resła ^{56-a}; ornat biały kapelański, sztuka i manipularz, ^akto będzie kapelanem na ten czas^a, ^binnotata ⁵⁷ jest w Helzbergu dlatego się odsyła do kaplicy^b; pontificale maius ⁵⁸ w aksamicie, ^ajegomościu księdzu sufraganowi płockiemu Pawłowi^a; pontificale minus in octawie ⁵⁹, ^bnie masz^b; miszale ⁶⁰ w czerwony koperce, ^ai to^a; ceremoniale in quarte ⁶¹,

⁵⁰ spadkobiercom

⁵¹ Herbert — nie ustalono bliższych danych o osobie

⁵² siostrze Teresie

⁵³ manipularz — skrócona stula, część stroju liturgicznego

⁵⁴ Helsberg — Heilsberg, Lidzbark Warmiński miasto będące rezydencją biskupów warmińskich

⁵⁵ Zybork — Seeburg, Jeztorany miasto warmińskie

⁵⁶ Resel — Reszel miasto warmińskie słynne z kolegium jezuitckiego

⁵⁷ zapisany

⁵⁸ pontificale maius — pontyfikał większy, księga liturgiczna określająca czynności religijne biskupa

⁵⁹ pontificale minus in octawie — pontyfikał mniejszy w ósemce księga liturgiczna określająca czynności religijne biskupa

⁶⁰ missale — mszał

⁶¹ ceremoniale in quarte — ceremoniał, księga zawierająca przepisane przy kościelnych czynnościach obrzędy

^ai to^a; kanonow⁶² 2 nowszy i starszy, ^ai to^a; portitale⁶³, ^ai to^a; gremiał⁶⁴ na dnie srebrnym z barankiem, ^ai to^a; gremiał atlasowy biały po brzegach złotem szyty, ^a do katedry^a, ^bbierze jegomość ksiądz kustosz⁶⁵⁻⁶⁶; gremiał atlasowy biały z kwiatami różnemi we szrody baranek, ^ado Guttstadu oddaje się^a; gremiał różowy stary mały srebrne kwiaty po nim wyszywane, ^ai to oddaje się^a; sztuka kaznodziejska⁶⁶, kapa niebieska złoczysta z koroną marcypanową, ^ado Guttstadu bierze ksiądz Herbert^a; suppcorporalia⁶⁷ nieskorowe z kwiatami różnemi 2, ^aksiądz kapelan⁶⁸ odbiera^a, ^bdo Guttstadu bierze ksiądz Herbert^b; tunicelle⁶⁹ różowe kitajkowe, ^ai to także bierze ksiądz Herbert^a; tunicelle fiołkowe kitajkowe, ^bma na sobie^b; alba⁷⁰ rąbkowa z złotą koroną i kwiaty nad koroną złotem szyte z humerałem⁷¹, ^ado Guttstadu^a, ^bbierze ksiądz Herbert^b; alba rąbkowa z złotą koroną, krótka, ^atamże^a, ^bw niej leży^b; alba rąbkowa z koroną włoską, szyta, stara, ^aksiędzu sufraganowi płockiemu Pawłowi^a; alba rąbkowa kapelańska z koroną holenderską, ^aksiędzu kapelanowi^a; rokieta⁷², nowsza z szeroką koroną od Palausciniego⁷³, ^aksiędzu sufraganowi płockiemu^a; rokieta starsza z mniejszą koroną ^aw tej mnie pochować^a; alba rąbkowa trefiowa⁷⁴ z koroną szyta od księdza Pallaviciniego⁷⁵ i humerał, worek aksamitny fiołkowy do ksiąg po jednej stronie galon złoty z kutasami, rękawiczki podszyte gronostajami dziane karmazynowe złotem przerabiane, ^aksiędzu sufraganowi płockiemu^a; rękawiczki białe srebrem tkane ad pontificalia⁷⁶, ^aitem temuż^a; rękawiczki białe jedwabne stare w koło frandzelka złota, ^aitem temuż^a; rękawiczki fiołkowe kitajkowe galonem złotym powierzchu, ^ado Guttstadu^a, ^bbierze ksiądz Herbert^b; rękawiczki fiołkowe jedwabne dziane z frandzlą złotą, ^ado Guttstadu^a, ^bbierze ksiądz Herbert^b; velum⁷⁷ stare białe sw. Wojciech na nim, lamowe⁷⁸, ^aksiędzu kapelanowi^a; velum tabinkowe⁷⁹ pomarańczowe, ^ai to temuż^a; bursa⁸⁰ z pallą⁸¹

62 kanon — księga praw kościelnych

63 portitale — ołtarz przenośny, kamień ołtarzowy konsekrowany, który z braku ołtarza konsekrowanego układa się na mensie

64 gremiał — fartuszek kwadratowy, obramowany haftami i naszytym z złotej taśmy lub srebrnej, który kładzie się biskupowi na kolana gdy podczas nabożeństwa siedzi na tronie

65 Jan Jerzy Kunigk (1648—1719), od 1697 r. kustosz warmiński

66 księga kaznodziejska

67 suppcorporalia — korporal, czteroboczna chusta biała lniana podkładana pod monstrancję lub kielich mszalny

68 kapelan — nie ustalono osoby

69 tunicella — szata liturgiczna biskupa noszona pod ornatem przy celebrze pontyfikalnej

70 alba — długa biała lniana szata używana przy czynnościach liturgicznych, rąbkowa — z cienkiego płótna

71 humerał — biała chusta wkładana na ramiona pod albę

72 rokieta — komża o wąskich rękawach podbita kolorową materią

73 Palauscini — Fabrizio Pauluct, sekretarz stanu papieża Klemensa XI, nuncjusz nadzwyczajny w Polsce w 1698 r.

74 trefiowa — trefić, kunsztownie układać, marszczyć

75 Pallavicini — Opcjo Pallavicini (1632—1700), nuncjusz papieski w Warszawie 1680—1686, kardynał

76 ad pontificalia — do uroczystości pontyfikalnych

77 velum — zastona, okrycie monstrancji

78 lamowe — wykonane z tkaniny

79 tabin — gatunek tkaniny jedwabnej, rodzaj złocistej mory

80 bursa — czworoboczna, płaska, złożona z dwóch sztywnych okładek torebka, w którą wkłada się korporal

81 palla — mała kwadratowa koperta lniana, którą okrywa się kielich podczas mszy św.

złotemi kwiaty i jedwabiem wyszywana, ^a“i to temuż^a; bursa z pallą fiołkową, ^a“i to^a; burs różnych 6, ^a“do kościoła ubogich^a, ^b“bierze jegomość ksiądz sufragan łucki do oddania^b; infuła ⁸² nowa na dnie złotym karmazynowym atłasem podszyta gładka bez kwiatów, ^a“jegomościu księdzu sufraganowi płockiemu Pawłowi^a; infuła na złotym dnie haftowana ciągnionym złotem, ^a“do Guttstadu^a, ^b“bierze ksiądz Herbert^b; infuła słomiana, ^a“tamże^a, ^b“bierze ksiądz Herbert^b; infuła na dnie srebrnym w kwiaty złote haftowane, ^a“do Królewca ^{83-a}, ^b“nad truną^b; infuła srebrem haftowana w koło kwiaty złote, ^a“do Królewca^a, ^b“leży w niej^b; infuła stara na dnie srebrnym z kwiatami złotymi, pokrowiec na niej fiołkowy terynelowy ⁸⁴, ^a“tamże^a, ^b“w Królewcu^b; infuła biała kitajkowa rzymska, ^a“w niej pochować^a, ^b“do Brandzberka ⁸⁵ na miejsce innej, jegomość ksiądz kustosz^b; tuwialnia ⁸⁶ niesukurowa długa w koło kwiaty jedwabne, ^a“księdzu sufraganowi płockiemu^a; tuwialnia nowa rąbkowa na ołtarzu, wielkie kwiaty, srebrem i złotem i jedwabiem szyta, ^a“Jędrusiowi^a; tuwialnia rąbkowa srebrem i złotem szyta do infuły, ^a“i ta Jędrusiowi^a; tuwialnia rąbkowa z czerwonymi kwiaty srebrem i złotem szyta, ^a“jegomościu księdzu sufraganowi płockiemu^a, ^b“nie masz^b; tuwialnia stara w kwiaty jedwabne szyta do ręku, ^b“ponieważ nie pisana ordynuje się do Guttstadu, bierze ksiądz Herbert^b; tuwialnia rąbkowa na ołtarz w kwiaty jedwabne podlepsze, ^a“jegomościu księdzu sufraganowi^a, ^b“do s. Krzyża ⁸⁷ w Helzbergu, bierze ksiądz Herbert^b; pas karmazynowy z kutasami srebrem przerabianymi, ^a“Jędrusiowi^a; pas jedwabny zielony z kutasami srebrnymi, ^a“Jędrusiowi^a; pas jedwabny papuzi, ^a“jegomościu księdzu sufraganowi^a, ^b“nie masz go w Ankonie ⁸⁸ dany^b; pas jedwabny perłowy z kutasami srebrem przerabiany, ^a“i ten^a; pas jedwabny czerwony kapelański, ^a“kapelanowi^a; gotowialnia ⁸⁹ atłasowa, karmazynowa złotem i jedwabiami różnemi po brzegach haftowana, ^a“Jędrusiowi^a; kapa terynelowa fiołkowa rzymska długa, ^a“Jędrusiowi^a; faldistorium ⁹⁰ białe atłasowe nowe na nim jedwabne kwiaty wyszywane z poduszka, ^a“jegomościu księdzu sufraganowi płockiemu^a; faldistorium lamowe białe w złote kwiaty z poduszką, pastorałe ⁹¹ srebrne z sw. Kazimierzem, ^a“jegomościu księdzu sufraganowi^a; kielich filgranowy ⁹² pozłoczysty z patyną ⁹³, ^a“Jędrusiowi^a; kielich pozłoczysty mniejszy podróżny, ^a“ten do scholasteryj łączyckiej należy^a; ampułki srebrne pozłoczyste z miedniczką pozłoczystą, ^a“Jędrusiowi^a; buzya ⁹⁴ srebrna z herb[em] księcia jegomości, ^a“jegomościu księdzu sufraganowi płockiemu^a; krzyż srebrny pozłoczysty, ^a“Jędrusiowi^a; sandalia ⁹⁵ białe, nowe, wyszywane, ^a“do Guttstadu^a; sandalia fiołkowe, kitajkowe, ^a“do Guttstadu^a; poduszka złotem i kolorami jedwabnymi haftowana pod infułę, ^a“jegomościu

82 infuła — liturgiczne obrzędowe nakrycie głowy noszone zwykle przez biskupów

83 do Królewca — do kościoła katolickiego w Królewcu

84 terynelowy — terynela, rodzaj jedwabnej materii

85 Brandzberk — Brunsberg, Braniewo, największe, portowe miasto na Warmii

86 tuwialnia — szeroki pas materiału trzymany przed przystępującymi do komunii św.

87 Ankona — miasto w południowych Włoszech, miejscowość więźnia Załuskiego

88 do św. Krzyża — do kaplicy pod tym wezwaniem zbudowanej w 1709 r. przez biskupa Załuskiego w Lidzbarku Warmińskim

89 gotowialnia — toaleta ze wszystkimi potrzebami do ubierania się

90 faldistorium — krzesło zastępujące tron biskupi

91 pastorałe — pastorał, laska biskupia

92 filigranowy — misterny

93 patyna — naczynie liturgiczne, talerzyk do nakrycia kielicha podczas mszy św.

94 byssus — wyborowe płótno lniane

95 sandalia — sandały biskupie przy czynnościach pontyfikalnych

księdzu sufraganowi płockiemu^a; baldachum⁹⁶ fioletowe adamaszkowe z frandzlą złotą, ^ajegomościu księdzu biskupowi płockiemu^{97-a}, ^bw Królewcu, ex motuis⁹⁸ ichnościów executores księdzu Burchertowi^{99-b}; baldachum fioletowe rasowe na post, nakrycie aksamitne we 3 brety z złotem galonem, ^ajegomościu księdzu biskupowi płockiemu^a; wezglowia 2 fioletowe aksamitne z złotem w koło galonami i kutasami po rogach w pokrowcach rasowych, ^aHomański^{100-a}; nakrycie sukienne fioletowe z frandzlą jedwabną w koło, ^ai też^a; wezglowie 2 sukienne fioletowe, sukno czerwone mniejsze pod baldachim, sukno czerwone większe na pawiment¹⁰¹, poduszka turecka z różnymi kwiaty.

Connotatio klejnotów księcia jegomości
spisana w Królewcu die 19 aprilis 1709

Krzyż w sześciu diamentach a.r.p.¹⁰², ^ajegomościu panu wojewodzie czernihowskiemu^a; krzyż wielki szafirowy w siedm szafirow diamentami oprawny, ^ajegomościu księdzu biskupowi płockiemu^a; krzyż amatysowy wielki do którego łańcuch wielki złoty, ^ajegomościu księdzu sufraganowi łuckiemu bez łańcuszka, posterer¹⁰³ przedać ad massam^a; zegarek szczerozłoty z pięciatkami, ^ajegomościu panu wojewodzie czernihowskiemu^a.

Pierścienie

Brylant ze 4 diamentow, ^apani siostrze^a; diament wielki 1, 2 mniejsze, a 4 brylanty małe w końcach, ^aksiężniczce Katarzynie Radziwiłłównie^a; diamenty 2 wielkie, a 4 brylanty małe, ^ajejmość pani wojewodzinie czernihowskiej^a; diamentowy 1 wielki od X.A.¹⁰⁴, ^ajegomościu panu wojewodzie czernihowskiemu^a; diament 1 wielki, a 6 po kątach mniejszych od X.R.¹⁰⁵, ^ajegomościu kasztelanowi rawskiemu^a; diament 1 wielki, a 2 mniejsze, ^ajegomościu panu wojewodzie rawskiemu^a; diamentow 4, a małych 5, ^apani chorążynnej rawskiej^{106-a}; item takż drugi, ^ai ten także jej^a; diament wielki, a 2 mniejsze, ^apani miecznikowej rawskiej^{107-a}; item 1 diament wielki w tablice, ^aksiężniczce Katarzynie Radziwiłłównie^a; 2 diamenty płaskie, a 2 mniejsze, item takż drugi, ^aOlesi^a; item 4 diamenty, ^aLudwisi^a; rubin 1, diamentow 10 małych, ^apanu wojewodzicowi Karolowi^a; 2 rubiny wielkie i diamenty 2, ^ajejmość pani wojewodzinie czernihowskiej^a; rubin 1 diamentow małych 19, ^apani siostrze^a, ^bnie masz, pan Piętaś powiada, że przedane^b; pierścień szafirowy, diamentow 10 dookoła, ^aJędrusiowi^a, ^bjest na palcu^b; pierścień dia-

96 baldachum — baldachtm
97 Ludwik Bartłomiej Załuski, biskup płocki (1698—1722), brat Andrzeja Chryzostoma
98 z mocy egzekutorów testamentu
99 ks. Burchert — Andrzej Burchert (1680—1737), skarbnik Załuskiego od 1710 r. kanonik dobromiejski, później warmiński
100 Homański — prawdopodobnie dworzanin Załuskiego
101 pawiment — posadzka
102 skrótu nie rozwiązano
103 resztę
104 nie ustalono osoby
105 nie ustalono osoby
106 chorążyna rawska — nie ustalono bliższych danych o osobie
107 miecznikowa rawska — z Olszowskich Spinkowa żona Aleksandra Spinka miecznika rawskiego

mentowy wokoło szafirowy, ^ajęgomościu księdzu kanonikowi Kunikowi^a; pierścionków małych z różnemi świętymi z diamentami 4, bez diamentow 1, ^ajeden Kasi, drugi Teresie jęgomości pana rawskiego, Ludwisi trzeci, Olesi czwarty ¹⁰⁸ ^a; krzyżyczek mały diamentowy, ^aLudwisi^a; guzikow 12 rubinowych, ^apani siostrze^a; guzikow ¹⁰⁹ 12 do trzewikow, diamentowe, ^aChryzusiowi^a; spinki do rąk diamentowe, ^atemuż^a; pierścień z barankiem dookoła należy do katedry fromborskiej.

Connotatio sukien księcia jęgomości
die 19 aprilis 1709

Szuba ¹¹⁰ aksamitna fiołkowa sobolami podszyta, w Guttstadzie, ^aJędrusiowi^a; szuba aksamitna koloru wzorzystego fiołkowego szlamami ¹¹¹ rysiemi podszyta, ^aJędrusiowi^a, ^bprzerobiona tylko jest futro w Królewcu^b; szustokor ¹¹² aksamitny kawowy pieskami białemi podszyty, ^aPiętakowi^a, ^bnie masz^b; szustokor aksamitny wiśniowy marmurkami ¹¹³ podszyty, ^aChryzusiowi^a, ^bw Królewcu^b; szustokor aksamitny czarny gronostajami ciągowanemi podszyty, ^aJędrusiowi^a, ^bw Królewcu^b; szustokor aksamitny fiołkowy pupkami ¹¹⁴ podszyty, ^aJędrusiowi^a, ^bw Królewcu^b; szustokor aksamitny czerwony pupkami podszyty, ^aChryzusiowi^a, ^bwzięty^b; czamara ¹¹⁵ aksamitna wzorzysta szlamami podszyta, ^aPiętakowi^a, ^bwziął^b; kamisola ¹¹⁶ aksamitna wzorzysta bez rękawów popielicami podszyta, ^ai to ^a, ^bdawno darowana, nie masz^b; gronostaj całych sorokow 4, ^ajęgmość pani wojewodzinie czerniehowskiej^a, ^bw Królewcu^b; marmorkow nowych całych 2, ^apani siostrze^a, ^bw Królewcu^b; sobol nowy 1 w worku bez ogona, ^ajęgomościu panu wojewodzie rawskiemu pro dupło ¹¹⁷ ^a, ^bw Królewcu^b; brzuszka popielce spod kontusza, ^ajęgmościanki panny wojewodzianki rawskiej^a, ^bładaco, nie masz^b; kontusz ¹¹⁸ podróżny adamaszkowy perłowy krzyżaki ¹¹⁹ podszyty, ^aLyżańskiej ¹²⁰ ^a, ^bbierze^b; rękaw marmurkowy czarny, ^aLudwisi^a, ^bw Królewcu^b; rękaw biały piaskowy, ^aOlesi^a, ^bw Królewcu^b; rękaw filfrasowy ¹²¹, ^aPiętakowi^a, ^bw Królewcu^b; rękaw niedźwiedzi szary, ^aktó chce niech weźmie^a, ^bnie masz^b; rękaw niedźwiedzi czarny od jęgomości księdza biskupa łuckiego ¹²², ^apani siostrze^a, ^bw Królewcu^b; czapka wiśniowa aksamitna nowym sobolem obłożona, ^aJędrusiowi^a, ^bw Królewcu^b; czapka aksamitna czerwona sobola, ^aJędrusiowi^a, ^bw Królewcu^b; czapeczka aksamitna papieska, ^ajest w Guttstadzie^a; czapka sukienna purpurowa marmurkowa podróżna, ^akamerdynerowi^a, ^bnie masz^b;

108 tekst skreślony, dopisek ręką Żaluskiego ja zmazał bom je rozdał

109 tekst pisany ręką Żaluskiego (trzy wiersze)

110 szuba — luźne niezapinane okrycie męskie ze zwierząt futerkowych

111 szlamy — futro z brzuszków zwierząt futerkowych

112 szustokor — szustokor, strojny ubiór noszony przez kobiety

113 marmurki — futro z czarnych łsów

114 pupki — przednie, lekkie futro z brzuszków

115 czamara — długa suknia zwierchnia noszona głównie przez kanoników

116 komizola, kamizela — rodzaj wierzchniego odzienia

117 za dwa

118 kontusz — staropolska suknia wierzchnia długa z rozciętymi rękawami spiętymi zazwyczaj na plecach

119 krzyżaki — futerka z łsów

120 pomyłka, chodzi oczywiście o Żyżańską żonę dworzanina Żaluskiego

121 filfrasowy — być może haftowany

122 Adam Rostkowski, sufragan łucki

czapka wydrza szwedzka, ^ai ta^a; czapka alias kołpak czarny aksamitny obłożony czerwonym, ^ai ta^a; czapka aksamitna błękitna letnia aksamitem czerwonym obłożona, ^ai ta^a.

Habity biskupie

Sutanna fiołkowa tabinkowa ¹²³, mantolet ¹²⁴ i mucet ¹²⁵, ^ajegomościu sufraganowi płockiemu^a, ^bw Guttstadzie obita trumna przed otwarciem testamentu^b; sutanna fiołkowa tabinkowa, także druga z mankietami, ^aZyżańskiej^a, ^bw niej leży^b; sutanna fiołkowa feredimowa ¹²⁶, mantolet i mucet, ^aJędrusiowi^a, ^bjuż ją wzięł, za mantolet albę^b; sutanna czarna boratkowa, mantolet i mucet, ^aJędrusiowi^a, ^bz Guttstada^b; sutanna czarna sukienna, mantolet i mucet, ^aJędrusiowi^a, ^bz Guttstada^b; sutanna czarna krepowa, mantolet i mucet, ^aJędrusiowi^a, ^bz Guttstada^b; sutanna fiołkowa morowa, mantolet i mucet, ^ajegomościu księdzu sufraganowi płockiemu^a, ^bmantolet dany do trumny przed otwarciem testamentu^b; sutanna fiołkowa sukienna, mantolet i mucet, ^akamerdynerowi^a, ^bbierze^b; czamara aksamitna czarna czarną kitajką oblamowana, ^aJędrusiowi^a, ^bz Guttstada^b; czamara aksamitna czarna fiołkową kitajką oblamowana, ^ai ta^a, ^bw Królewcu^b; czamara adamaszkowa czarna czarną kitajką podszyta, ^ajegomościu księdzu sufraganowi^a, ^bbierze jegomość ksiądz sufragan płocki^b; czamara czarna materiałna z czerwonymi guzikami, ^ai ta^a, ^bdaje się pani Zyżańskiej za sutannę fiołkową, bierze ksiądz Herbert^b; płaszcz fiołkowy morowy nowszy długi, ^ajegomościu księdzu sufraganowi łuckiemu^a, ^bw Królewcu^b; płaszcz fiołkowy morowy starszy, ^ajegomościu księdzu sufraganowi płockiemu^a, ^bz Guttstada^b; płaszcz feredimowy fiołkowy długi, ^ai ten temuż^a, ^bz Guttstada^b; płaszcz krepowy czarny długi, ^aJędrusiowi^a, ^bz Guttstada^b; pas fiołkowy nowy złotem przerabiany szlaki złote i frandzla, ^ajegomościu księdzu sufraganowi łuckiemu^a, ^bwziął go^b; pas fiołkowy złotem przerabiany z kutasami długimi złotymi, ^ajegomościu księdzu sufraganowi płockiemu^a, ^bw Królewcu^b; pas fiołkowy starszy z kutasami złotymi, ^atemuż^a, ^bz Guttstada^b; taśma do opasowania, ^amnie opaszcie po śmierci żebym nie wstydził a nie ... kto będzie przeciwny woli mojej^a; kołnier adamaszkowy czerwony do czamary, ^akto chce niech weźmie^a.

Suknie krótkie

Szustokor adamaszkowy nowszy czarny kitajką czarną podszyty, ^aJędrusiowi^a, ^bw Królewcu^b; płaszcz krótki także i kamisola ¹²⁷, ^atemuż^a, ^bw Królewcu^b; sustokor adamaszkowy czarny czerwona kitajką podszyty, ^aZyżańskiej^a, ^boddaje się księdzu Herbertowi^b; płaszcz krótki także i kamisola, ^apani miecznikowej ¹²⁸ dla dzieci^a, ^bkamisola jest płaszcz non, pannie wojewodziance ¹²⁹ dany był^b; sustokor czarny sukienny kitajkowy czarna [kitajką] podszyty, ^akamerdynerowi^a, ^bnie masz^b; sustokor czarny sukienny aksamitem podszyty do niegoż kamisola aksamitna czerwona z złotymi guzikami,

123 tabin — tkanina jedwabna prasowana

124 mantolet — krótka peleryna używana przez wyższych duchownych

125 mucet — krótki płaszcz z kapturem noszony przez duchownych

126 feredin — rodzaj materii jedwabnej

127 Paweł Zatuski, sufragan płocki

128 miecznikowa rawska, Olszowska żona Aleksandra Spinka

129 panna wojewodzianka, córka wojewody rawskiego, miał ich dwie Ludwikę i Aleksandrę

^aJędrusiowi^a, ^bw Królewcu^b; płaszcz krotki sukienny czerwonym aksamitem podszyty, szustokor czarny aksamitny czarną kitajką podszyty, kamisola aksamitna z czarnymi guzikami, ^atemuż^a, ^bw Królewcu^b; płaszcz krotki aksamitny czarną kitajką podszyty, ^ai toż^a; item kamisola druga aksamitna czarna z złotymi guzikami, ^aPiętakowi^a, ^bwziął kamerdyner^b; szustokor fioletkowy morowy czerwoną morą podszyty do niego kamisola morowa czerwona i płaszcz fioletkowy czerwoną morą obłożony, ^aRalgowi^a, ^bbierze zaraz^b; szustokor czarny włoskiej materyjej, kamisola także i płaszcz krotki, ^aPiętakowi^a, ^bbierze zaraz^b; szustokor czarny kitajkowy i kamisola, ^aPiętakowi^a, ^bbierze zaraz^b; szustokor sukienny purpurowo czarnym aksamitem podszyty, kamisola do niego gruba czarna, ^akamerdynerowi^a, ^bwziął zaraz^b; szustokor fioletkowy kamlotowy¹³⁰ bastem¹³¹ błękitnym podszyty, ^ai ten^a, ^bwziął zaraz^b; szustokor ankoński płocienny, ^aRalgowi^a, ^bjuż dany^b; szustokor żalobny, borotkowa kamisola także i płaszcz krotki, ^achodzę w nim^a; kamisola aksamitna wiśniowa z złotymi guzikami, ^apani miecznikowej^a, ^bw Królewcu^b; płaszcz fioletkowy sukienny aksamitem fioletkowym podszyty, ^aZyżańskiej^a, ^bw Królewcu^b; płaszcz wiśniowy sukienny, listwy aksamitne wiśniowe, ^aFranciszce co przy pani miecznikowej^a, ^bw Królewcu^b; sutanka tabinkowa fioletkowa, ^aZyżańskiej^a, ^bnie masz^b; sutanka tabinkowa czerwona z jedwabnymi guzikami, ^ai tę^a, ^bbierze ksiądz Herbert^b; kamisolek fioletkowych tercynelowych z złotymi guzikami 2, ^apani miecznikowej^a; kamisola szkarłatowa z złotymi guzikami, ^aRalgowi^a, ^bwziął^b; kamisola szkarłatowa założysta, ^ai tę^a, ^bi to także wziął^b; kamisola kastorowa¹³² z srebrnymi guzikami, ^akamerdynerowi^a, ^bnie masz^b; robdeschamb¹³³ fioletkowy wiśniowy żółtą kitajką podszyty, ^ajegomościu panu wojewodzie rawskiemu^a, ^bw niej umarł^b; robdeschamb fioletkowy perski w kwiaty czerwoną kitajką podszyty, ^aJędrusiowi^a, ^bz Guttstadu^b; robdeschamb papuzi letni, ^aChryzusiowi^a, ^bw Królewcu^b; płaszcz czerwony podróżny złotem szamerowany¹³⁴, ^aPiętakowi^a, ^bbierze^b; załóżka czarna zimowa, ^aktó chce bierze^a; gotowialnia na stoł błękitna w złote kwiaty, ^akamerdynerowi^a, ^bbierze^b; gotowialnia na stoł atlasu perskiego papuziego, ^ai to^a, ^bw Królewcu^b; gotowialnia biała z koronką holenderską, ^apani siostrze^a, ^bnie dostaje^b; gotowialnia biała gazą około obłożona, ^ai taż^a, ^bjest w Guttstadzie^b; aksamitu zielonego 2 sztuki w jednej sztuce łok[ci] 13 i 3 ćwierci w drugiej sztuce łok[ci] 9 i ćwierć, ^ana ornat do kościoła brundzberskiego farnego^a, ^boddaje się jegomościu księdzu kustoszowi^b; adamaszku zielonego łok[ci] 9, ^aPiętakowej^a, ^bwziął^b; worek aksamitny różowy w nim sztuka srebrna do gładzenia pięci¹³⁵; podszewka spod koldry łożka holenderskiego, ^aktó weźmie łożko ut supra¹³⁶; pokrowiec od wału holenderskiego, frandzli karmazynowych jedwabnych od portier łok[ci] 6, ^aktó chce^a; pończoch aksamitnych papuzich para 1, ^aktó chce^a; łożko wielkie holenderskie którego jest sztuk 14 morą białą podszytych, ^apani siostrze^a, ^bw Królewcu^b; zasłon na toż łożko kropowych¹³⁷ błękitnych 2,

130 kamlot — lekka tkanina jedwabna lub wełniana

131 bast — z niemieckiego tyko

132 kastor — tkanina z bobrowej sierści

133 robdeszan — z francuskiego robe de chambre, szlafrok

134 szamerowany — obsyty dla ozdoby gątonem

135 chyba pieczęć

136 jak wyżej

137 krepa — tkanina jedwabna, wełniana lub bawełniana o powierzchni lekko pomarszczonej

^atejże^a; kontusz sukieny karmazynowy, ^aZyżańskiemu^a; żupan ¹³⁸ atlasowy zielony dla pokojowego, ^aZyżańskiemu^a, ^bw Królewcu^b; sukien trębackich wierzchnich francuskiego sukna karmazynowych z długimi rękawami 2, guziki w nich srebrne szmulerską ¹³⁹ robotą, ^a«kto będzie miał trębacz^a»; pludry¹⁴⁰ aksamitne czarne, ^a«ubogim porozdawać^a»; pluder tercynelowych czarnych 2, ^a«ubogim porozdawać^a»; pluder aksamitnych czerwonych 2, ^a«ubogim porozdawać^a»; pludry fiołkowe tabinkowe, ^a«ubogim porozdawać^a»; pior strusich różnych 15, materac rasowo fiołkowy podwojny, ^a«kamerdynerowi^a»; pierzyna atlasowa błękitna, ^a«kamerdynerowi^a»; poduszek kitajkowych 5, ^a«kamerdynerowi^a; kołdra czerwona w złote kwiaty.

Cyna

Mis wielkich cynowych nowych 6, mis pomniejszych 30, półmiskow 10, talerzy cynowych tuzinów 5, lichtarzów większych 8, lichtarzów małych 8, kubków małych 4, kubków większych 4.

Cyna stara

Mis wielkich z herbem księcia jegomości 2, mis pomniejszych 4, talerzy z herbami 12, talerzy inszych 31, konewka cynowa, jaszcz cynowy, noży kredensowych sioniowy kości para.

Rzeczy kuchenne

Sagan wielki miedziany z obłakiem żelaznym, sagan mniejszy miedziany, garok miedzianych 2, kotłów większych 7, kotłów mniejszych 2, rydlów miedzianych 5, blacha miedziana do ciasta 1, pokrywek miedzianych 2, durszlak 1, łyżek żelaznych 3, karafy 2, tortownica 1, mis miedzianych 17, talerzy miedzianych 14, siekaczów 2, żelaznych rądlów 3, różnow wielkich 2, różnow mniejszych 1, żelaza do obracania 2, moździerz wielki mosiężny z tłuczkiem, moździerz drewniany, roszt żelazny, konwi miedzianych 2, serwet holenderskich z znakiem księcia jegomości tuzin 4, serwet gandskich ¹⁴¹ z znakiem księcia jegomości 2, obrusów holenderskich 6, obrusów gdańskich 5, obrusów służnych grubych 6, talerzy furfurowych ¹⁴² tuzinów 5 i poł.

Rzeczy kuchenne teraz nowo zrobione
w Heilsberku

Tortówek wielkich 2, tortówek mniejszych 2, saganów wielkich z nakryciem 2, rądlów nowych 6, kotłów 2, blachow do ciast 2.

Rzeczy różne

Płaszczow karmazynowych dla paziów z kołnierzeniami aksamitnymi 2, ^b«ubogim wzięte^b»; płaszczow czerwonych tuzinkowych dla rajtaryjej 12, ^a«ubogim^a; flin-

¹³⁸ żupan — dawna polska długa kolorowa sukienka męska ze stojącym kołnierzykiem i wąskimi rękawami, noszona również pod kontuszem

¹³⁹ szmulerska robotą — misterny sposób przerabiania materii srebrnymi nićmi

¹⁴⁰ pludry — spodnie szerokie sięgające powyżej kolan

¹⁴¹ gandskich — gandskich, Gandawa miasto w Belgii

¹⁴² furfurowy — fajansowy

tow dla rajtaryjej 17, ^ajęgomościu panu Karolowi^a; munsztukow¹⁴³ z wszystkim 12 ^atemuż^a; ładownic dla rajtaryjej 12, ^atemuż^a; rzemieni do flintow 12 ^atemuż^a; pistoletow nowych par 16, ^bwyszo 12 u rajtarow residuum¹⁴⁴, dano przedtem^b; do pasow flintowych zamki 8, ^atemuż^a; szaprakow¹⁴⁵ dla rajtaryjej 12, ^atemuż^a; rękawic łosich dla rajtaryjej 12, ^atemuż^a; pendoletow¹⁴⁶ dla rajtaryjej 12, ^atemuż^a; przeczek do pendoletow 12, ^atemuż^a; bandoletow¹⁴⁷ z herbem księcia jegomości 12, ^atemuż^a; pokrowcow do pistoletow 12, ^atemuż^a; szpadow dla rajtaryjej 12, ^atemuż^a; siodeł rajtarskich z wszystkim 12, ^atemuż^a; łosi skory 2 sztuki, ^atemuż^a, ^bjedna^b; sukien czarnych maszkaradowych 2, siodło pańskie fiołkowe aksamitne, ^aLamprechtowi^{148-a}; szaprak aksamitny z galonem i pokrowcem do pioletow z galonem u pana Lamprechta i pistolety, ^aLamprechtowi^a; szaprak czerwony z galonem srebrnym i pokrowce na pistolety, ^atemuż^a; nakrycia na 6 koni sukiennych karmazynowych, nakrycie dwoje plisowe czerwone, ^atemuż^a; nakrycie na kozioł karmazynowe, ^atemuż^a; nakrycie sukienne, ^atemuż^a; nakrycie na wierzch karety czerwone 2, kampana¹⁴⁹ jedwabna, ^atemuż^a; nakrycie plisowe czerwone na kozioł, ^atemuż^a; szor¹⁵⁰ czerwony z połączystemi blachami i kutasami na 6 koni, munserunkow¹⁵¹ 6, ^atemuż^a; gorłow¹⁵² 5, niedźwiedni białych 2, jedna czerwonym suknem podszyta, ^ajegomościu panu wojewodzie rawskiemu^a; zwierciadło w czarnych ramach wielkie, ^ajejmóść pani wojewodzinie czerniehowskiej^a; zwierciadło koralowe, ^apani siostrze^a; zwierciadło z gotowalnią z ramami szklanemi fiołkowemi, ^aLudwisi^a; zwierciadło burszynowe w pudrze, ^aOlesi^a; zwierciadło małe od gotowalni, ^aktó chce^a; krzesel aksamitnych 2, aksamitnych kawowych z frandzlą złotą i galonem złotym, pokrowce na nie sukienne czerwone, ^apodzielić się^a; krzesło szpalerowe z podszkłą aksamitem różowym obłożone na nim pokrowiec zielony rasowy, ^ajejmóść pani wojewodzinie czerniehowskiej dla wygody^a; taboretow adamaszkowych 2 na nich pokrowce zielone rasowe, ^apani siostrze^a; gierydamow¹⁵³ połączystem 2, ^ai te^a; szafy holenderskie z szufladami i pedestałami nabijane 2 z pokrowcami błękitnemi płociennemi, ^apodzielić się to jest jegomościu panu wojewodzie rawskiemu i czerniehowskiemu, pani siostrze potrzebuje^a; 2 szkatuły chińskie, szkatuły 2 holenderskie z perspektywami zwierciadlanemi i z wierzchem bez pedestałow, szkatuła nocna indyjską robotą, lustr szklany kryształowy wiszący, puzdro¹⁵⁴ z lanemi świecami, ^aktó chce^a; stół z papierami, ^aktó chce^a; szafa żelazem obita, ^aktó chce^a; warcaby wielkie z Karlsbachu¹⁵⁵, ^aktó chce^a; item drugie perłową macią¹⁵⁶ sadzone, warcaby proste

143 munsztuk — żelazo złożone z dwóch części wkładane koniowi w pysk, służące do kierowania koniem

144 reszta

145 czaprak — przykrycie konia także kozia karety

146 pendet — pas żołnierski z pełnym oporządzeniem

147 bandolet — pas przewieszany przez ramię podtrzymujący szablę i ładownicę

148 Lamprecht — dworzanin Załuskiego opiekujący się końmi biskupa

149 kampana — wąska koronka klockowa lub jakiś rodzaj pasmanterii

150 szor — rodzaj uprzęży, szeroki pas

151 munserunek — nie znaleziono znaczenia wyrazu

152 gorłow, być może chodzi o orty

153 gerydon — mały stolik okrągły o jednej nodze

154 puzdro — pudło podróżne

155 Karlsbad — dawna niemiecka nazwa Karlowych Varów miasta w Czechostowacji

156 macia perłowa — wewnętrzna powłoka muszli perłowej mieniąca się tęczowo, ma zastosowanie w zdobnictwie

małe, wiołow 2 i skrzypcow 4, "kto chce"^a; baszanow¹⁵⁷ 2, "kto chce"^a; fletow 3, "kto chce"^a; księgi z partyturami, "kto chce"^a; trąb nowych trębackich 2, "jegomościu panu wojewodzie rawskiemu jedna"^a; kytar pańskich 2 w pudrach, lichtarz blaszany z kapturem, pozytyw mały księcia jegomości, "do kościoła gdzie mniejszego"^a; księga wielka z mapami, "jegomościu księdzu biskupowi płockiemu"^a; atlas mundi¹⁵⁸, "jegomościu księdzu biskupowi płockiemu"^a; zegar stołowy czarny z perpenducilem¹⁵⁹, "Jędrusiowi"^a; zegar okrągły z perpenducilem wiszący, "temuż"^a; zegarek ośmiograniasty stołowy podróżny, "jegomościu księdzu sufraganowi płockiemu"^a; łóżko składane saskie, krucyfiks słońowy kości w ramach złoczystych, "Jędrusiowi"^a; umbrella¹⁶⁰ fiołkowa adamaszkowa z frandzlą pomarańczową z złotem, w pokrowcu, "Jędrusiowi"^a; flaszka turecka do caffè z złoczystymi kwiaty, "pani siostrze"^a; gałki pozłoczyste od karety pańskiej paryskiej, "Lamprechtowi"^a; szkatuł pańskich 2, jedna w pokrowcu druga czarna okowana, "Ludwisi, Olesi"^a; prętów żelaznych do portier 4, namiotów 2, jeden okrągły drugi kwadratowy, "panu Karolowi"^a; szopa wielka z sznurami i wszystkimi potrzebami, "i to"^a; materac aksamitny fiołkowy w pokrowcu czerwonym, "Jędrusiowi"^a; poduszek małych kitajkowych 2, "temuż"^a; pudełek 2 obitych w zieloną materyją z relikwiami 2 sw. Urszuli w kościele królewieckim, "ta zda mi się należy do Helsberka"^a, ^b z kościoła katedralnego jest w Królewcu w kościele^b; skrzynka z obrazkami różnemi małemi, "między dzieci podzielić"^a.

Obrazy

Obrazow Najświętszej Panny w ramach drewnianych 2, "do kaplicy Krzyża św. w Helsberku"^a; obraz Najświętszej Panny szpalerową robotą, "pani siostrze"^a; konterfekt¹⁶¹ króla jegomości Augusta¹⁶² w ramach czarnych, "jejmość pani wojewodzinie czerniehowskiej"^a; księcia jegomości naszego w ramach złoczystych, "kto chce"^a; elektorowej bawarskiej¹⁶³, "i ten"^a; elektora bawarskiego¹⁶⁴ szpalerową robotą, "jegomościu panu wojewodzie czerniehowskiemu"^a; jegomości księdza biskupa płockiego, "do Falent¹⁶⁵"^a; jegomości księdza sufragana płockiego, "jejmość pani wojewodzinie czerniehowskiej"^a; jegomości pana wojewody rawskiego, "jejmość pani wojewodzinie czerniehowskiej"^a; księdza jegomości Olszowskiego¹⁶⁶, "jejmość pani wojewodzinie czerniehowskiej"^a; księdza jegomości Radziejowskiego¹⁶⁷ kardynała, "jejmość

¹⁵⁷ baszan — nie ustalono znaczenia wyrazu

¹⁵⁸ atlas świntata

¹⁵⁹ perpenducit — wahadło

¹⁶⁰ umbrela — zastona na lampę

¹⁶¹ konterfekt — portret

¹⁶² August II, elektor saski, król polski (1697—1733)

¹⁶³ Teresa Kunegunda Sobieska (1676—1730), córka Jana III, żona elektora bawarskiego Maksymiliana Emanuela. Jej kontrakt przedmałżeński złożył Zatuski oraz odwiedził ją do elektora

¹⁶⁴ Maksymilian Emanuel (1682—1726) elektor bawarski, mąż Teresy Kunegundy Sobieskiej

¹⁶⁵ Falenty — wieś podwarszawska położona niedaleko Raszyna, nabył ją w 1700 r. Zatuski od Opackich

¹⁶⁶ Andrzej Olszowski (1621—1677), wuj Andrzeja Chryzostoma, biskup chełmiński, prymas Polski (1674—1677)

¹⁶⁷ Michał Stefan Radziejowski (1641—1705), biskup warmiński (1679—1688), od 1686 r. kardynał, od 1689 prymas Polski

pani wojewodzinie czernihowskiej^a; Barbariniego¹⁶⁸ bez ram, ^a-jejmość pani wojewodzinie czernihowskiej^a; Jansona¹⁶⁹ bez ram, ^a-jejmość pani wojewodzinie czernihowskiej^a; jegomościa księdza biskupa wileńskiego¹⁷⁰, ^a-jejmość pani wojewodzinie czernihowskiej^a; konterfektów kardynalskich w ramach czarnych 19, ^a-jejmość pani wojewodzinie czernihowskiej^a; obrazów rożnych dam do pokojów w ramach złoczystych okrągłych 18, ^a-jejmość pani wojewodzinie czernihowskiej^a; obrazów w ramach pozłoczystych okrągłych, króla nieboszczyka¹⁷¹, królewiczów¹⁷², księżąt Radziwiłłów etc. etc. sztuk 12, ^a-do Falent^a; lustrow pozłoczystych ściennych z zwierciadłami okrągłych z lichтарыzami 16, ^a-do pałacu warszawskiego^a; obrazek na blasze miedziany Dolorosae¹⁷³, ^a-Jędrusiowi^a; obrazek św. Andrzeja na blasze, ^a-i ten^a.

BESTANDSVERZEICHNIS DES VERMÖGENS, DAS DER ERLÄNDISCHE BISCHOF
ANDRZEJ CHRYZOSTOM ZAŁUSKI NACH SEINEM ABLEBEN HINTERLIESS

Zusammenfassung

Der im Jahre 1711 verstorbene ermländische Bischof und Kronkanzler Andrzej Chryzostom Załuski hinterliess ein sehr ausführliches Testament mit dazugehörigem Bestandsverzeichnis. Das Inventar seiner kirchlichen und weltlichen Gewänder, Teppiche, Gemälde, Juwelen und Silber ist eine eigenartige Quelle, die es erlaubt, die materielle Kultur der polnischen Aristokratie kennenzulernen. Das Inventar enthält Mitteilungen über die täglichen Bedürfnisse und verrät die Interessensphären Załuskis. Das Inventar wurde vom Schatzverwalter des Bischofs, Jakub Piętań, am 19. April 1709 in Königsberg aufgezeichnet. Dorthin waren für die Zeit des Krieges die wertvollsten Sachen Załuskis gebracht worden. Während der Bestätigung des Bestandsverzeichnisses machte der Bischof letztwillige Verfügungen über die jeweiligen Gegenstände. Das Bestandsverzeichnis eröffnet ein Verzeichnis der Wandbekleidungen und Teppiche. Der ersten besass Załuski 519 Breiten, von den zweiten 17 Stück. Die Aufmerksamkeit erweckt eine Fülle von kirchlichen und weltlichen Gewändern, dagegen ist das Juwelenverzeichnis nicht eindrucksvoll. Viele Gegenstände aus Silber hatte der Bischof angesammelt, ihr Gewicht betrug insgesamt über 220 Kilogramm. Aufgezeichnet wurden die Gemälde, man zählte ihrer 66. Leider interessierte die aufnehmenden Personen mehr das Aussehen der Rahmen als das, was auf den Gemälden dargestellt war, und wer sie gemalt hatte. Vorwiegend waren Porträts damaliger Persönlichkeiten. Das Bestandsverzeichnis enthält keine Bücheraufnahme. Man notierte, dass die Schulden des Bischofs, zusammen mit den Vermächtnissen, die Summe 111 300 Florinen erreichen. Zur Deckung derselben konnte Załuski, trotz des Krieges, 96 000 Florinen zusammentragen. Das Bestandsverzeichnis erlaubt es, Mutmassungen über das Aussehen der Kemenaten des Schlosses und Palastes in Lidzbark (Heilsberg) aufzustellen. Es informiert über die Anzahl der bischöflichen Hölflinge, ihrer Kleidung sowie Interessensphären Załuskis. In seiner Freizeit schrieb der Bischof nicht nur Bücher sondern studierte auch die Weltkarte, spielte Gitarre und trank gerne Tee. Das Bestandsverzeichnis wurde übereinstimmend mit den Empfehlungen der Instruktion für altpolnische Quellen herausgegeben. Die Rechtschreibung mancher Wörter wurde der heute verbindlichen Aufzeichnung angepasst, für den heutigen Leser unverständliche Wörter und lateinische Redewendungen wurden erläutert.

168 Karol Barberini kardynał, związany z papieżem Klemensem XI, kardynał protektor Polski, związany z domem Sobieskich

169 Fourbin Janson kardynał

170 Konstanty Brzostowski, biskup wileński (1686—1722)

171 Jan III Sobieski (1629—1696) król Polski

172 królewiczowie — synowie Jana III Sobieskiego: Jakub, Konstanty i Aleksander

173 obrazek dolorosae — Matki Boskiej cierpiącej

a — a tekst pisany przez biskupa Andrzeja Chryzostoma Załuskiego

b — b tekst pisany przez egzekutora testamentu